

ALMAN SİYASETİNDE İSTİKRAR ARAYIŞI VE KOALİSYONDA GÜNCEL ZORLUKLAR

M. ERKUT AYVAZ

SETA | ANALİZ

ŞUBAT 2024 · SAYI 405

ALMAN SİYASETİNDE İSTİKRAR ARAYIŞI VE KOALİSYONDA GÜNCEL ZORLUKLAR

M. ERKUT AYVAZ

COPYRIGHT © 2024

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-6583-25-2

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
EKONOMİK ZORLUKLAR	8
KOALİSYON İÇİ TARTIŞMALAR	10
DIŞ POLİTİKADA İNANDIRICILIK SORUNU	12
Ukrayna'ya Yardım ve ABD ile İlişkiler	12
MUHALEFETİN GÜNDEMİ: POPÜLİST SİYASETİN NORMALLEŞTİRİLMESİ	14
Yeni Kurulan Siyasi Partiler	16
AŞIRI SAĞ KARŞITI PROTESTO GÖSTERİLERİ VE SİYASETE YANSIMALARI	17
AfD'ye Yönelik Olası Kapatma Davası	18
SONUÇ	19

M. ERKUT AYVAZ

Erlangen-Nürnberg Üniversitesi (Almanya) Siyaset Bilimi ve Kamu Hukuku bölümlerinden 2011’de mezun oldu. 2012-2013 arasında DAAD bursu ile Duke University (ABD) Siyaset Bilimi departmanında eğitim aldı. ABD dönüşü 2014’te Erlangen-Nürnberg Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’nde master tezini bitirmesini müteakip mezun oldu. Çeşitli ulusal gazetelerde yayımlanmış yazıları bulunan Ayvaz Otto-Friedrich-Universität Bamberg’te (Almanya) doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

ÖZET

Bu analizde Almanya'daki Federal Hükümetin 2024'ün ilk aylarında karşılaştığı zorluklar irdelenmektedir. Ayrıca muhalefette öne çıkan güncel gelişme ve değişiklikler de ele alınmaktadır.

Bu analizde Almanya'daki Federal Hükümetin 2024'ün ilk aylarında karşılaştığı zorluklar ele alınmaktadır. Özellikle ekonomik gerilemenin bir türlü aşılmasının yanı sıra olumlu öngörülerde de bulunulamaması koalisyon ortaklarını toplum nezdinde oldukça zorlamaktadır. Koalisyon içerisindeki tartışmalar güncel politika alanlarında da sürdürülmektedir. Ayrıca hükümetin dış politikada inandırıcılık sorunuyla karşı karşıya olduğu da unutulmamalıdır. Tüm bu hususların güncel örneklerle birlikte irdelendiği bu analizde muhalefette öne çıkan güncel gelişme ve değişiklikler de ele alınmaktadır. Özellikle aşırı sağcı ve popülist siyasetin normalleştirilmesi tehdidi karşısında merkez siyasetteki eksikliklere değinilirken toplumsal bir duyarlılığın görünürlüğünün son günlerde artmaya başlamasına da işaret edilmektedir.

GİRİŞ

Almanya'daki Federal Hükümet 2023 sonu ve 2024 başlangıcı itibarıyla dört yıllık görev süresinin iki yılını tamamlamıştır. Ancak Federal Hükümet gerek anketlerdeki giderek daha da gerileyen oy oranları gerekse başta ekonomi olmak üzere birçok alandaki sorunlarının çeşitlenmesi gibi hususlarla da mücadele etmektedir.

Son olarak 11 Şubat 2024'te Berlin'de bazı bölgelerde tekrarlanan 2021 Federal Meclis seçimlerinin sonuçlarında da bu trend gözlenmiştir. 2021'deki son Federal Meclis seçimlerinde Berlin'in bazı bölgelerinde usulsüzlük tespit edilmesi sebebiyle Federal Anayasa Mahkemesi kararıyla seçimler ilgili bölgelerde iptal edilmiş ve tekrarlanmaları kararlaştırılmıştır.¹ 11 Şubat 2024'te ise ilgili bölgelerde kısmi olarak tekrarlanan seçimlerde Almanya Hristiyan Demokrat Birliği (Christlich Demokratische Union Deutschlands,

CDU) ile aşırı sağcı Almanya için Alternatif Partisi (Alternative für Deutschland, AfD) 2021'e kıyasla oy oranlarını artırmış, Federal Hükümette yer alan Almanya Sosyal Demokrat Partisi (Sozialdemokratische Partei Deutschlands, SPD) ile Hür Demokratik Parti (Freie Demokratische Partei, FDP) ise gerilemiştir.² Her ne kadar Federal Meclisteki çoğunluk dengelerine bir etki söz konusu olmamışsa da mevcut gerileme trendine dair kısmi bir uyum gözlenmiştir.

Bu analizde SPD, Yeşiller (Bündnis 90, Die Grünen) ve FDP'den oluşan Federal Hükümetin 2024'ün ilk aylarında karşılaştığı zorluklar ele alınmaktadır. Özellikle ekonomik gerilemenin aşılamanasının yanı sıra olumlu öngörülerin dahi yapılamayışı koalisyon ortaklarını toplum nezdinde oldukça zorlamaktadır. Geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi koalisyon içerisindeki tartışmaların gündemdeki güncel politika alanlarında da sürdürülme eğilimi toplumda endişeleri daha da artırmaktadır. Federal Hükümetin iç siyasette istikrarsız bir görüntüye sebebiyet vermesi ile birlikte dış politikada da inandırıcılık sorunuyla karşı karşıya olduğu unutulmamalıdır. Tüm bu hususların güncel örneklerle birlikte irdelendiği bu analizde muhalefette öne çıkan güncel gelişme ve değişiklikler ele alınmıştır. Özellikle aşırı sağcı ve popülist siyasetin normalleştirilmesi tehdidi karşısında merkez siyasetteki eksikliklere değinilirken toplumsal bir duyarlılığın görünür-lüğünün son günlerde artmaya başlamasına da işaret edilmiştir.

EKONOMİK ZORLUKLAR

Alman ekonomisindeki gerileme ve yaşanan zorlukların Federal Hükümete yönelik desteğin azalmasına öncelikli olarak neden olduğu söylenebilir. 2023'te Alman ekonomisine yönelik tahminlerde

¹ Erbil Başay, "Almanya'nın Başkenti Berlin'in Bazı Bölgelerinde Genel Seçimler Tekrarlanacak", Anadolu Ajansı, 19 Aralık 2023.

² "Berlin'de CDU ile AfD Oyunu Artırdı", *Hürriyet*, 12 Şubat 2024.

durgunluğun süreceğine dair beklentiler öne çıkmış³ ve hatta gerilemenin 2023'te yüzde 0,4 oranında gerçekleşeceği yönünde öngörülerde bulunulmuştu.⁴ Bu tahminler neredeyse doğru çıkmış ve Alman ekonomisi 2023'te yüzde 0,3 gerilemiştir.⁵ Bir resesyon sürecine girmiş bulunan Alman ekonomisinin önümüzdeki süreçte de benzer bir olumsuzluğu sürdürmesi beklenmektedir. Her ne kadar Avrupa'nın en büyüğü konumundaki Alman ekonomisinde 2024 için Federal Hükümet yüzde 1,3 oranında bir büyüme öngörmüşse de bu beklentiler Şubat ile birlikte aşağı yönlü revize edilmiştir. Son olarak Federal Ekonomi ve İklim Koruma Bakanı Robert Habeck (Yeşiller) Şubat ortasında yaptığı açıklamalarda hükümetin 2024 için ekonomik tahminlerini önemli ölçüde düşüreceğini ifade etmiştir. Ekonomik büyümenin yalnızca yüzde 0,2 olması beklenirken Habeck bu durumun "dramatik derecede kötü" olduğunu belirtmiştir.⁶

Federal Anayasa Mahkemesinin 15 Kasım 2023'te ek bütçeye ilişkin verdiği karar karşısında da Federal Hükümetin ciddi anlamda zorlandığı unutulmamalıdır.⁷ Nitekim Habeck de ekonomideki olumsuzluğun nedenlerinden birinin mahkemenin ilgili kararı olduğuna işaret etmiştir. İlgili karar sonrasında Federal Hükümet bütçede tasarrufa gitme önlemleri almıştır. Bunun neticesinde ise örneğin enerji fiyat frenlerinin 2023 sonunda hükümet tarafından kaldırılmak zorunda kaldığı ve bu sebeple insanların yatırı-

rım yapmak için daha az parası olduğu Habeck tarafından ileri sürülmüştür.⁸

Federal Hükümete yönelik desteğin azalmasına öncelikli olarak Alman ekonomisindeki gerileme ve yaşanan zorlukların neden olduğu söylenebilir.

O dönem karşılaşılan bütçe krizi koalisyon içerisindeki tartışma ve müzakerelerin ardından⁹ öncelikle 2023 bütçesinde aşılmıştır.¹⁰ Ancak 2024 bütçesinin halen bir sonuca kavuşturulmadığı da belirtilmelidir. Federal Hükümet ortakları ilk olarak 17 milyar avro tutarında bir açığın bazı tasarruflara gidilerek aşılmasını ve bu şekilde "borç freni"ni¹¹ askıya almaya gerek duyulmamasını¹² kararlaştırmıştır.¹³ Ancak koalisyon partileri bütçe krizini yeni tasarruf tedbirleri olarak aşmayı öngörmüşse de özellikle çiftçilere yönelik tasarruf önlemleri kapsamında tarımsal sübvansiyonların kaldırılmasının hedeflenmesi 2024'ün ilk günlerinde Almanya'nın birçok şehrinde çiftçiler tarafından düzenlenen yoğun protesto gösterilerine

8 "Ekonomi Konusunda Acı Konuştu", *Hürriyet*, 15 Şubat 2024.

9 "Almanya'da Bütçe Krizi: Koalisyon Ortakları Neden Anlaşamıyor?", *BBC Türkçe*, 7 Aralık 2023.

10 "Bundeshaushalt: Bundestag stimmt für Aussetzung der Schuldenbremse 2023", *zeit.de*, 15 Aralık 2023, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2023-12/bundeshaushalt-schuldenbremse-haushaltsjahr-nachtragshaushalt>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

11 Almanya'da anayasal bir geçerliliği olan "borç freni" Federal Hükümetin ve eyaletlerin yeni borçlanmalarını –istisnai durumlar hariç– sınırlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. "Kompendium zur Schuldenregel des Bundes (Schuldenbremse)", Federal Maliye Bakanlığı, 25 Şubat 2022, https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finzen/Schuldenbremse/kompendium-zur-schuldenbremse-des-bundes.pdf?__blob=publicationFile&v=11, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

12 Sürecin detayı için bkz. M. Erku Ayyav, "2024'te Alman Siyasetini Neler Bekliyor?", *SETA Perspektif*, Sayı: 385, (Aralık 2023).

13 "Koalition hat Fahrplan für Haushalt 2024", Federal Meclis, 14 Aralık 2023, <https://www.bundestag.de/presse/hib/kurzmeldungen-983030>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

3 Bahattin Gönültaş, "Alman Ekonomisindeki Durgunluğun Sürmesi Bekleniyor", *Anadolu Ajansı*, 23 Ağustos 2023.

4 "Wirtschaft wird 2023 schrumpfen: 'Kommen langsamer aus Krise als gedacht'", *tagesschau.de*, 11 Ekim 2023, <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/konjunktur/habeck-wirtschaft-schrumpft-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

5 "Almanya Ekonomisi Geçen Yıl Yüzde 0,3 Küçüldü", *TRT Haber*, 15 Ocak 2024.

6 "Habeck zur Konjunkturprognose: 'Dramatisch schlecht'", *tagesschau.de*, 14 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/konjunktur/habeck-deutschland-konjunktur-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

7 "Almanya Anayasa Mahkemesi Alman Hükümetinin 60 Milyar Euro'luk Ek Bütçesini İptal Etti", *TRT Haber*, 15 Kasım 2023.

neden olmuştur.¹⁴ Bunun üzerine Federal Hükümet çiftçilere yönelik planladığı tasarruf planlarını askıya alsa da bu süreçte toplumsal desteğin daha da gerilemesiyle birlikte koalisyon içerisinde de yeni tartışmalara şahit olunmuştur.

KOALİSYON İÇİ TARTIŞMALAR

2024'te ekonomik zorlukların yanı sıra 2024 bütçesinde olduğu gibi yine koalisyon partileri arasında muhtemel görüş ayrılıklarına şahit olunması muhtemeldir.¹⁵ Şimdilik 2024 bütçesi 2 Şubat 2024'te Federal Meclisteki görüşmelerin ardından kabul edilmişse de Federal Konseyden (Bundesrat) de geçmesi muhalefetin hamlesiy-le 22 Mart'a kadar ertelenmiştir.¹⁶ Bu gecikme bir yana 2025 bütçesine yönelik öngörülerin de şimdiden kamuoyunda tartışılmaya başlandığı söylenebilir. Koalisyonun bu çizgide devam etmesi durumunda bir sonraki bütçe sürecinde de benzer tartışmalara şahit olunacağı tahminler arasında yer almaktadır. Hükümetin bütçede çeşitli alanlarda tasarrufa giderek vatandaşlara yönelik de bazı hafifletici adımları geri çekecek olması eleştirilerin sürmesine neden olmaktadır.¹⁷ Böylelikle toplum nezdindeki olumsuz algı da kuvvetle muhtemel pekişecektir.

Hükümet içerisinde önümüzdeki aylarda ayrıca son Federal Anayasa Mahkemesi kararı

sonrasında oluşan tablonun da etkisiyle özellikle borç frenine yönelik olası bir reform girişiminin gündeme gelmesi muhtemeldir. Ancak hem bu konu hem de örneğin vergi konularında bazı olası değişiklik hedeflerine ilişkin de koalisyon ortakları arasında ciddi görüş ayrılıklarının oluşabileceği tahmin edilmektedir.¹⁸ Zira burada da –geçmişteki örneklerde olduğu üzere– SPD ve Yeşiller'in bir yanda uzlaşmaları söz konusuken üçüncü koalisyon ortağı FDP'nin ise birçok konuda farklı bir pozisyon ile öne çıktığı söylenebilir. Son olarak AB kapsamındaki Tedarik Zinciri Yasası'nın da başta Almanya'nın olumsuz yaklaşımı sebebiyle ertelendiği belirtilmelidir.¹⁹ Burada da Federal Hükümette yer alan FDP'nin engelinin belirleyici faktör olduğu kamuoyuna yansırken²⁰ siyaset ve medya çevrelerinde FDP'ye yönelik sert eleştirilere şahit olunmuştur. Örneğin FDP'nin hem iç siyasette hem de AB noktasında sürekli engelleyici faktör olarak öne çıkmasının Almanya'nın AB'deki güvenilirliğini de olumsuz etkilediği eleştirileri yöneltilmiştir.²¹

Neredeyse süreklilik kazanmış olan koalisyon içerisindeki tartışmalar ve aynı zamanda güncel anketlerdeki gerilemeye rağmen koalisyon tarafından birçok projenin hayata geçirilebildiği de vurgulanmaktadır.²² Çeşitli yasal düzenlemelerin hayata geçirilebilmesi hüküme-

14 Erbil Başay, Bahattin Gönültaş ve Mesut Zeyrek, "Almanya'da Çiftçiler, Sübvansiyonların Kesilmesini Protesto Ederek Traktörlerle Yolları Kapatı", Anadolu Ajansı, 8 Ocak 2024.

15 "Streitthema Agrardiesel: Bundesrat verzögert Haushaltsplan", tagesschau.de, 1 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/haushaltsfinanzierungsgesetz-bundesrat-verzoegerung-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

16 "Mit Verspätung: Bundestag beschließt Haushalt für 2024", tagesschau.de, 2 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/haushalt-bundestag-130.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

17 Marcel Fratzscher, "Steuern für Superreiche: Superreiche könnten leicht die Haushaltslücke schließen", zeit.de, 22 Aralık 2023, <https://www.zeit.de/wirtschaft/2023-12/steuern-superreiche-haushaltskrise-finanzierung>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

18 Corinna Emunds, "Baustellen der Bundesregierung: Wo die Ampel jetzt steht", tagesschau.de, 2 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/ampelkoalition-114.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

19 Philip Blenkinsop, "EU Stalls Supply Chain Law after German, Italian Objections", Reuters, 9 Şubat 2024.

20 "Nach FDP-Blockade: Abstimmung zu EU-Lieferkettengesetz verschoben", tagesschau.de, 9 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/ausland/eu-lieferkettengesetz-abstimmung-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

21 "EU-Richtlinien zum Lieferkettengesetz: Chefverhandlerin Wolters: 'FDP verspielt Deutschlands Ruf als verlässlicher Partner'", deutschlandfunk.de, 11 Şubat 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/chefverhandlerin-wolters-fdp-verspielt-deutschlands-ruf-als-verlaesslicher-partner-102.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

22 "Studie zu Ampelregierung: Respektable Bilanz-aber schlechtes Image", tagesschau.de, 12 Eylül 2023, <https://www.tagesschau.de/inland/studie-halbzeitbilanz-ampel-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

tin başarısı olarak görülürken diğer yandan bu hususların sürdürülen tartışmaların gölgesinde kaldığı eleştirileri yöneltilmektedir. Öne çıkan yasal düzenlemeler arasında özellikle Nitelikli İş Gücü Göçü Yasası'nın kabulünün koalisyonun önemli bir başarısı olduğu üzerinde durulmaktadır.²³ Yine benzer bir şekilde çifte vatandaşlık sorununa da son veren Alman Vatandaşlık Yasası'ndaki reform girişimi²⁴ bu bağlamda hükümetin önemli bir başarısı olarak değerlendirilmektedir. 23 Ağustos 2023'te Federal Kabinede kabul edilen tasarı son olarak 19 Ocak 2024'te Federal Mecliste (Bundestag) onaylanmasının ardından²⁵ 2 Şubat'ta eyaletlerin temsil edildiği Federal Konseyden (Bundesrat) de geçmiştir.²⁶ Yasa son olarak Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier tarafından imzalanması ve federal resmi gazetede (*Bundesgesetzblatt*) yayımlanmasının ardından üç ay sonra yürürlüğe girecektir. Koalisyonun dağılmaması ve devam etmesi durumunda 2024 içerisinde de koalisyon anlaşmasında hedeflenen benzer yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi muhtemeldir.

Koalisyonun bu gibi hayata geçirdiği bazı vaatlerine rağmen kamuoyu önünde gerçekleşen koalisyon içi tartışmaların daha çok öne çıktığı söylenebilir. Hükümet içerisindeki bu tartışma ve gerginlik görüntüsünde 2024 itibarıyla üçüncü yılında da pek bir değişiklik gözlenmemektedir. Birçok güncel hususa iliş-

kin ortaya çıkan tartışmalar gerginlik ve istikrarsızlık görüntüsünün sürmesine ve koalisyona yönelik güvenin gerilemesine neden olmaktadır. Bu durumun 2024 ve 2025'te de kuvvetle muhtemel sürmesi ve özellikle Şansölye Olaf Scholz'un (SPD) genel olarak aktif bir liderlikten uzak yaklaşımına yöneltilen eleştirilerin dozunun artması beklenmektedir. Her ne kadar 2024'ün başlarında Scholz'un koalisyonun durumuna dair öz eleştiri yaptığına şahit olunsada²⁷ kendisinin genel olarak tercih ettiği ve pasif olarak eleştirilen yaklaşımı toplumda pek karşılık bulmamakla birlikte giderek inandırıcılık sorunu yaşamasına da sebep olmaktadır.

Çeşitli yasal düzenlemelerin hayata geçirilebilmesi hükümetin başarısı olarak görülürken bu hususların sürdürülen tartışmaların gölgesinde kaldığı eleştirileri yöneltilmektedir.

Koalisyon hükümetindeki istikrarsızlığın veya bu yönde toplumdaki olumsuz görüntüsünün temel sebepleri ekonomideki gerileme ve koalisyon içerisinde süren tartışmalardır. Bu noktada dış politika alanının da özellikle altı çizilmesi gerekmektedir. Koalisyon içerisindeki görüş ayrılıklarının iç siyasetteki yıpratıcı etkilerine kıyasla dış siyasette bu ayrışmalar pek öne çıkmıyor olsa da Şansölye Scholz ve Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock'un (Yeşiller) dış politikadaki farklılıkları ve tercihleri²⁸ de bilinmektedir. Dışişleri bakanı görevine getiril-

23 "Almanya Nitelikli İşgücü Göçü Yasası'nı Kabul Etti", *Hürriyet*, 23 Haziran 2023.

24 M. Erkut Ayvaz, "Alman Vatandaşlık Yasası'nda Planlanan Reform", SETA 5 Soru, 28 Ağustos 2023, <https://www.setav.org/5-soru-alman-vatandaslik-yasasinda-planlanan-reform>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

25 "Neues Staatsangehörigkeitsrecht entspricht den Anforderungen der Zeit: Modernisierung des Staatsangehörigkeitsrechts im Bundestag beschlossen", Federal İçişleri Bakanlığı, 19 Ocak 2024, https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2024/01/bt_staatsangehoerigkeit.html, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

26 "Gesetz zur Modernisierung des Staatsangehörigkeitsrechts (StAR-ModG)", Bundesrat (Federal Konsey), 2 Şubat 2024, [https://www.bundesrat.de/SharedDocs/drucksachen/2024/0001-0100/20-24\(B\).pdf?jsessionid=2D741A1561A08C02E369EC0BBD925F95.live532?__blob=publicationFile&v=1](https://www.bundesrat.de/SharedDocs/drucksachen/2024/0001-0100/20-24(B).pdf?jsessionid=2D741A1561A08C02E369EC0BBD925F95.live532?__blob=publicationFile&v=1), (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

27 "Bundesregierung: Kanzler Scholz räumt Fehler ein-AfD 'politisch bekämpfen'", *zeit.de*, 24 Ocak 2024, <https://www.zeit.de/news/2024-01/24/kanzler-scholz-raeumt-fehler-ein-afd-politisch-bekaempfen>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

28 M. Erkut Ayvaz, "Federal Hükümetin İki Yılı ve Yeni Dönemde Alman Siyaseti", *SETA Analiz*, Sayı: 393, (Ekim 2023).

mesinden bu yana sıklıkla bu yöndeki söylemleriyle dikkat çeken Baerbock'un ileri sürülen ve genelde medya tarafından sorgulanmaksızın altı çizilen "değerlere dayalı" dış siyaset hedefinin özellikle son aylarda inandırıcılığını tamamıyla yitirdiği yönünde eleştiriler de öne çıkmıştır. Bilhassa göreve geldiği dönemde son derece keskin söylemler ile yeni bir perspektif ortaya koyma iddiasında bulunan Baerbock gelinen aşamada bu söylem ile çelişen politikalarla dikkat çekmektedir.

DIŞ POLİTİKADA İNANDIRICILIK SORUNU

Dış politikada neredeyse inandırıcılık sorununun temel söylemi haline gelen "değerlere dayalı" Alman dış siyaseti söylemi son aylardaki güncel örnekler vesilesiyle daha da eleştirilen bir seviyeye ulaşmıştır. Zira iddia edilen ile Alman dış politikasındaki uygulamalar arasında bulunan ciddi çelişkiler günden güne artmaktadır. Örneğin İsrail'in Gazze'deki saldırılarını sürdürmesine yönelik Almanya'nın tavrı toplumda eleştirel bir karşılık bulurken uluslararası kamuoyunda ise tartışmalara neden olmaktadır.²⁹ Diğer yandan Almanya'da önemli bir ekonomik faktör olarak da kabul edilen silah ihracatı noktasında yeni koalisyon hükümetinin göreve geldiği ilk günlerde bazı hedefleri söz konusu olmuştu. Buna göre koalisyon hükümeti belli ülkelere yönelik silah ihracatında sınırlandırmaya gidileceği yönünde bir tavır ortaya koymuştu. Her ne kadar silah endüstrisinden de ilk günlerden itibaren eleştiriler yöneltilmeye başlanmış ve böyle bir durumda oluşacak boşlukların başka Avrupa ülkeleri tarafından doldurulacağı ve uluslararası iş birlik-

29 Danaï Nesta Kupemba, "Namibia Criticises German Support for Israel over ICJ Genocide Case", BBC, 14 Ocak 2024.

lerini zorlaştıracak ileri sürülmüşse de³⁰ başta Yeşiller'in bu yöndeki hedefleri doğrultusunda spesifik ülkelere yönelik silah ihracatında sınırlandırılmaya gidileceği üzerinde durulmuştu. Ancak Federal Hükümetin ikinci yılının sonuna yani 2024 başlarına gelindiğinde ve jeopolitik gelişmeler de gerekçe gösterilerek bu yöndeki sınırlandırmaların esnetildiği özellikle belirtilmelidir. Hükümetin bu yöndeki pozisyon değişikliklerine dair sunduğu güncel gerekçelerin inandırıcılığı ise birçok çevre tarafından sorgulanmaktadır. Örneğin Almanya tarafından öncesinde spesifik silah sistemlerinin Suudi Arabistan'a gönderilmesine izin verilmezken 2024 itibarıyla koalisyon hükümeti tarafından bu yöndeki engellemeler kaldırılmıştır.³¹ Dolayısıyla burada da söylem ve politika tercihleri arasında çelişkiler gözlenmektedir.

Ukrayna'ya Yardım ve ABD ile İlişkiler

Dış politika noktasında özellikle Ukrayna'ya yönelik yardımların devam etmesi meselesi de hükümetin önündeki önemli meselelerden biri olmayı sürdürmektedir.³² Aşırı sağcı ve popülist partilerin bu konuda Rusya'ya yönelik daha az eleştirel yaklaşımı ile birlikte hükümete yönelik kamuoyu baskısının arttığını söylemek mümkündür. Her ne kadar Federal Hükümetin son olarak AB kapsamında uzlaşılan ve Ukrayna'ya 50 milyar avro düzeyindeki yeni destek paketinde önemli gayretleri söz konusu olmuşsa da³³ iç kamuoyu desteğinin daha ne kadar süreceği ise belirsizdir. Almanya'nın Şubat 2022'de başlayan

30 "Rüstungsindustrie warnt vor Einschränkung der Exporte", TRT Deutsch, 3 Ocak 2022.

31 Cüneyt Karadağ, "Almanya, Suudi Arabistan'a 150 Iris-T Füzesi Tedarik Edecek", Anadolu Ajansı, 10 Ocak 2024.

32 Bahattin Gönültaş, "Almanya, Ukrayna'ya Desteğin Kesilme Riskinden Endişeli", Anadolu Ajansı, 19 Aralık 2023.

33 "AB, Bütçesinden Ukrayna'ya Ek 50 Milyar Euroluk Destek Paketi Üzerinde Uzlaştı", TRT Haber, 1 Şubat 2024.

Rusya-Ukrayna savaşının ilk günlerinden itibaren Ukrayna'ya en çok silah yardımı yapan ülkelerin başında geldiği unutulmamalıdır.³⁴ Ayrıca son olarak 16 Şubat 2024'te Ukrayna ve Almanya arasında 1,13 milyar avro değerinde bir savunma anlaşması imzalanırken³⁵ On yıl geçerliliği olacak bu anlaşmanın uzun vadeli güvenlik taahhütleri içerdiği de kamuoyuna yansımıştır.³⁶

Buna rağmen Federal Hükümete bilhassa iç kamuoyunda yetersiz olduğu yönünde eleştiriler de zaman zaman yöneltilmektedir. Özellikle Scholz'un bazı spesifik ve ağır silah sistemlerinin sevkiyatlarında ABD ve Birleşik Krallık gibi müttefiklerden ayrılan hamlelerde bulunmayışı ise gelinen aşamada halen sürdürülmektedir. Scholz'un aceleci davranmadan başta ABD olmak üzere müttefikleri ile birlikte hareket ederek spesifik silah sistemlerinin Ukrayna'ya gönderilmesi politikasına anketlere bakıldığında Alman toplumunun çoğunluğunun destek verdiği gözlenmektedir.³⁷ Ancak koalisyonun özellikle Yeşiller ve FDP'de yer alan bazı üyelerinin bu konuda Almanya'nın daha aktif olması gerektiği yönündeki çağrı ve hatta eleştirilerinin sürdürüldüğü belirtilmelidir.³⁸

34 "Krieg in der Ukraine: Diese Waffen und militärische Ausrüstung liefert Deutschland an die Ukraine", Federal Hükümet, 16 Şubat 2024, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/schwerpunkte/krieg-in-der-ukraine/lieferungen-ukraine-2054514>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

35 "Ukrainischer Präsident in Berlin: Scholz und Selenskyj unterzeichnen Sicherheitsabkommen", tagesschau.de, 16 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/selenskyj-scholz-berlin-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

36 "As long as it takes: Die Sicherheit der Ukraine ist auch unsere Sicherheit", Alman Dışişleri Bakanlığı, 16 Şubat 2024, <https://www.auswaertiges-amt.de/de/service/laender/ukraine-node/sicherheitszusagen-ukraine/2644222>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

37 "ARD-Deutschland Trend: Mehrheit gegen 'Taurus'-Lieferung an Ukraine", tagesschau.de, 18 Ağustos 2023, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-3390.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

38 "Marschflugkörper für die Ukraine: Strack-Zimmermann will mit der Union für Taurus-Lieferung stimmen", zeit.de, 20 Şubat 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-02/ukraine-waffenlieferungen-marschflugkoerper-taurus-ampel-marie-agnes-strack-zimmermann-union>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

Toplumun çoğunluğunun barış görüşmeleri yanlısı olduğu anketlere yansırken³⁹ Ukrayna faktörünün özellikle ABD ile ilişkilerin geleceğiyle irtibatlı olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Nitekim Federal Hükümetin mevcut uluslararası düzlemdeki birçok politika tercihinin en önemli faktörlerinden birinin Washington ile ilişkilerdeki seyir ile birlikte okunması gerektiği söylenebilir. Bu noktada 2024 sonunda gerçekleşecek olan ABD başkanlık seçimi ve sonuçlarının ikili ilişkilere son derece önemli etkilerinin olması muhtemeldir. Ayrıca Almanya'nın dış politika tercihlerinin şekillenmesi noktasında –ki buna Ukrayna'ya yönelik yardımlar da dahildir– etkilerinin olacağı da tahmin edilmektedir. Bu belirsizlikle birlikte şimdiden Alman kamuoyunda ABD'deki seçim sonuçlarına yönelik projeksiyonlara yer verilmektedir. Aynı şekilde henüz tam anlamıyla başlamamış olsa dahi ABD'deki seçimlere yönelik kampanya süreci Almanya'da dikkatle takip edilmekte ve ABD'deki söylemler Alman iç siyasetinde yankılanmaktadır.

Dış politikada inandırıcılık sorununun temel söylemi haline gelen "değerlere dayalı" Alman dış siyaseti söylemi daha da eleştirilen bir seviyeye ulaşmıştır.

Son olarak bir önceki Amerikan Başkanı Donald Trump'ın NATO içerikli son açıklamaları başta ABD ve AB ülkeleri olmak üzere Alman siyasetinde tartışma ve yoğun eleştirileri beraberinde getirmiştir. Zira Trump'ın "NATO'ya finansal yükümlülüklerini yerine getirmeyen müttefiklere yönelik herhangi bir Rus

39 "Umfrage: Zwei Drittel für Friedensverhandlungen im Ukraine-Krieg", wiwo.de, 24 Şubat 2023, <https://www.wiwo.de/politik/deutschland/umfrage-zwei-drittel-fuer-friedensverhandlungen-im-ukraine-krieg/29001044.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

saldırısını engellememe” yönündeki açıklamaları, eski ABD başkanının burada muhtemelen Almanya’yı kastetmiş olabileceği yorumlarına neden olmuştur.⁴⁰ Sonraki süreçte Alman siyaseti ve başta Almanya Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier de bu sözlerle tepki göstermiştir. Şansölye Scholz da “NATO’nun karşılıklı yardım garantisinin herhangi bir şekilde göreceleştirilmesi sorumsuzca ve tehlikelidir. Hiç kimse Avrupa’nın güvenliğiyle oynayamaz ve pazarlık yapamaz” ifadesini kullanarak Trump’ın sözlerini eleştirmiştir.⁴¹ Diğer yandan bu açıklamalar sonrasında Alman kamuoyunda her ne kadar Trump tarafından muhtemelen Almanya’nın

Federal Hükümetin güncel anketlerde günden güne gerileyen oy oranına kıyasla aşırı sağcı ve popülist AfD’nin ise hem bazı eyaletlerde hem de federal düzlemde ciddi bir yükseliş yakaladığı söylenebilir.

kastedildiği yönünde değerlendirmeler söz konusu olsa da hükümetin bu bağlamda bazı açıklamaları dikkat çekmiştir. Örneğin savunma harcamalarında Almanya’nın gayrisafi yurt içi hasılasının (GSYH) –bu yıl ilk kez– yüzde 2 talebinin üzerine çıktığı belirtilirken⁴² Alman siyasetçileri tarafından yapılan birçok açıklamada Trump’ın sözlerini üzerlerine almama gayret-

40 Helga Schmidt, “Umstrittene NATO-Äußerung: Wen könnte Trump meinen?”, tagesschau.de, 12 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/ausland/amerika/trump-nato-zwei-prozent-ziel-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

41 Cüneyt Karadağ vd., “Almanya Başbakanı Scholz, Trump’ın NATO ile ilgili sözlerini ‘Sorumsuzca Ve Tehlikeli’ Olarak Niteledi”, Anadolu Ajansı, 12 Şubat 2024.

42 “Deutschland und Trumps NATO-Drohung: ‘Unberechenbar, skrupellos und unzuverlässig’”, tagesschau.de, 12 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschland-trump-ausserung-nato-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

leri dikkat çekmiştir. Bu tür yaklaşımlar tercih edilmesine rağmen şimdiden Alman siyasetinde endişeli bir bekleyişin gözlemlendiği de söylenebilir. Örneğin ABD seçimleri sonrasında Ukrayna’ya yönelik yardımlarda Amerikan desteğinin kesilmesi durumunda tüm yükün Avrupa ve özellikle Almanya’ya kalacağı yönünde endişeler söz konusudur.⁴³ Bununla birlikte Trump’ın olası bir seçim galibiyeti sonrasında “ABD’nin nükleer koruma gücüne” yönelik güvenin olmayacağı yönünde bazı söylemlere de rastlanmaktadır. Şimdilik bu tür söylemler yüzeysel bir seviyede kalsa da örneğin AB kapsamında bir nükleer silahlanma eğiliminin gerekliliği üzerinde duranlar söz konusudur.⁴⁴ Hükümet ve hatta muhalefet mensupları ise bu tür bir olasılığa şimdilik daha ihtiyatlı yaklaşırken örneğin Federal Savunma Bakanı Boris Pistorius (SPD) Trump’ın NATO ile ilgili açıklamaları sebebiyle böyle bir tartışmanın başlatılmasına karşı uyarıda bulunmuştur.⁴⁵

MUHALEFETİN GÜNDEMİ: POPÜLİST SİYASETİN NORMALLEŞTİRİLMESİ

Federal Hükümetin güncel anketlerde günden güne gerilemekte olan oy oranına kıyasla aşırı sağcı ve popülist AfD’nin hem bazı eyaletlerde hem de federal düzlemde ciddi bir yükseliş yakaladığı söylenebilir. Bu sebeple 1 Eylül 2024’te Saksonya ve Thüringen, 22 Eylül 2024’te ise Brandenburg gibi Almanya’nın doğusundaki eyaletlerde planlanan eyalet meclisi seçimleri tüm siyasi partiler için önem teşkil etmektedir.

43 “Kanzler auf US-Reise: Scholz wirbt für weitere Ukraine-Hilfen”, tagesschau.de, 9 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/scholz-usa-106.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

44 “Almanya’da Nükleer Silah Tartışması”, *Hürriyet*, 14 Şubat 2024.

45 “Verteidigungspolitik: Debatte über Anschaffung von Atombomben in Europa”, deutschlandfunk.de, 14 Şubat 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/debatte-ueber-anschaffung-von-atombomben-in-europa-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

AfD'nin tartışmalı göçmen/mülteci politikası ile hedefleri dışında genel olarak diğer politika alanlarındaki tercih ve hedefleri kamuoyunda ve hatta toplum nezdinde pek ele alınmamaktadır. Bu noktada güncel anketlerdeki yükselişinin temel sebeplerine bakıldığında öncelikle Federal Hükümetin istikrarsız görüntüsü ve sürekli tartışmalarla gündeme gelmesinin buna katkı sağladığı söylenebilir. Federal Hükümetin bu yetersiz performansına rağmen ana muhalefet konumundaki CDU/CSU'nun da hedeflenen yükselişi yakalayamadığı bir gerçektir. Dolayısıyla CDU/CSU'nun alternatif önerilerinin de toplum nezdinde tam anlamıyla karşılık bulamayışı AfD'nin somut vaatler sunmaksızın –en nihayetinde sadece göç meselesine yaklaşımı ile– daha da yükselmesine neden olmaktadır. Ancak bunun neticesinde ise aşırı sağcı ve popülist siyasetin –daha doğrusu söylemlerin– artarak normalleştirilmesi söz konusu olmaktadır. Böylelikle Almanya'nın doğusundaki Thüringen ve Brandenburg gibi eyaletlerde yapılan anketlerde AfD'nin birinci sıraya dahi yükseldiğine şahit olunmaktadır.⁴⁶ Eylül 2024'teki bazı eyalet meclisi seçimleri öncesinde böyle bir tablonun ortaya çıkması endişeleri artırırken bu durumun 2025 sonunda gerçekleştirilmesi planlanan bir sonraki Federal Meclis seçimleri öncesinde federal koalisyon ortaklarında da tedirginliğe neden olduğu tahmin edilebilir.

Aşırı sağcı siyaset ve söylemlerin normalleştirilmesindeki bir diğer etken CDU'nun da son aylarda AfD benzeri söylem ve hatta politika tercihlerini normalleştirme girişimleridir. Bu bağlamda siyasi yelpazenin merkezinde yer aldığı iddiasında bulunan Hristiyan Birlik Partilerinin (CDU/CSU) giderek popülist bir çizgiye yönel-

meleri, AfD'nin rasyonelleşmesine katkı sağlamadığı gibi aşırı sağcılarının daha fazla dışlayıcı söylemlere başvurmasına neden olmaktadır. Federal ve eyaletlerdeki iç istihbarat teşkilatlarının AfD ile ilgili olumsuz raporlarının artması da⁴⁷ partinin çizgisinde bir değişikliğe neden olmamaktadır.

2007'den sonra ilk defa CDU tarafından değiştirilen ve Aralık 2023'te “Temel İlkeler Programı”na dair açıklanan taslakta başta Müslümanlar ve göçmen kökenliler dışlayıcı ve ayrıştırıcı bir şekilde ele alınmıştır. Friedrich Merz liderliğinde CDU'nun merkez siyasetle arasındaki mesafenin daha da artması yana Almanya'daki göçmenlere yönelik “Alman öncü kültürü (*Leitkultur*) kabul edilmeli” içerikli –esasen anayasal bir dayanağı bulunmayan– taleplerin yeniden gündeme gelmesi⁴⁸ aşırı sağcı ve popülist AfD'nin Almanya'daki merkez siyaseti daha da şekillendirebilmesine olanak sağlamaktadır. Başta Müslüman ve göçmen kökenlileri popülist ve dışlayıcı söylem ve siyaset projeksiyonlarıyla sornsallaştırma gayretleri en nihayetinde var olan ön yargıları daha da artıracaktır.

CDU/CSU'nun AfD'nin karşı çıkmayaçağı söylemlere yönelmesi ana muhalefetin bir sonraki Federal Meclis seçimlerinin ardından olası koalisyon olanaklarını da kısıtlama potansiyeli taşımaktadır. 2024 ile birlikte CDU da bu durumun farkına varmış olacak ki CDU lideri Merz'ten ilginç bir çıkış gelmiştir. Zira Merz son olarak Şubat başında Yeşiller ile olası koalisyon ihtimalleri için –geçtiğimiz aylardaki kendi söylem ve pozisyonlarına tamamen ters bir şekilde– bu defa olumlu açıklamalarda bulunmuştur.⁴⁹ Ancak CDU'nun kardeş partisi CSU'nun lideri

47 “Landesamt für Verfassungsschutz: AfD in Sachsen 2gesichert rechtsextremistisch”, tagesschau.de, 8 Aralık 2023, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/verfassungsschutz-afd-sachsen-rechtsextremistisch-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

48 Ahmet Külahçı, “CDU ‘Öncü Kültür’de Israrlı”, *Hürriyet*, 12 Aralık 2023.

49 “Nach Merz-Äußerung: Union debattiert über Schwarz-Grün”, tagesschau.de, 7 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/schwarz-gruene-koalition-debatte-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

46 “Brandenburg Trend: AfD führt mit großem Abstand - Regierungsparteien verlieren”, rbb24.de, 13 Eylül 2023, <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2023/09/brandenburgtrend-afd-brandenburg-umfrage-september-23.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024); “MDR-Umfrage: AfD in Thüringen bei 34 Prozent”, mdr.de, 5 Temmuz 2023, <https://www.mdr.de/nachrichten/thueringen/umfrage-landtagswahl-sonntagsfrage-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

Markus Söder ise Şubat ortalarında yaptığı bir konuşmada Yeşiller'in bir sonraki Federal Hükümette yer almaması gerektiğini vurgulamıştır.⁵⁰ Böylelikle bu iki farklı bakış açısından da anlaşılacağı üzere CDU ve CSU içerisinde ileride dönük artan bir rekabete de hazırlıklı olmak gerektiği söylenebilir. Diğer yandan CDU lideri Merz'in Yeşiller'e yönelik geçtiğimiz aylardaki sert söylemleri ve hatta olası ikili koalisyonla karşı çıkışında son haftalarda bir değişikliğin olabileceği yorumları yapılmaktadır. Merz'in Yeşiller'e yönelik ılımlı denilebilecek yaklaşım değişikliği, mevcut koalisyondaki diğer partiler üzerinde de baskı oluşturacaktır. Zira Yeşiller'in örneğin sadece SPD ile değil CDU ile de

Aşırı sağın normalleştirilmesine dolaylı olarak da olsa merkez siyasetin pozisyonlarıyla katkılanan bugünlerde, Almanya'nın birçok şehrinde aşırı sağ ve ırkçılık karşıtı protesto gösterileri düzenlenmektedir.

olası bir koalisyonla girebilecek olması faktörü SPD'yi 2025 seçimlerine yönelik daha da endişelendirebilme potansiyeli taşımaktadır. Ancak CDU'nun son haftalardaki bu güncel yön arayışının CSU faktörüne rağmen ne ölçüde sürdürülebileceği ise üç eyalette önümüzdeki Eylül seçimleri sonrasında daha da netleşecektir. Bunun sebebi olarak ise CDU/CSU ortak şansölye adayının muhtemelen 2024 sonunda belirlenme sürecinde –2021'de olduğu gibi– yine CDU ve CSU arasında yaşanabilecek bir rekabet ihtimali

ifade edilebilir. Bu sürecin Hristiyan Birlik Partilerini geçmişteki gibi yıpratma ihtimali de olasılıklar arasındadır.

Yeni Kurulan Siyasi Partiler

Almanya'da aşırı sağcı siyaset ve popülizmin normalleştirilmesi ve bu tehlikenin merkez siyaseti de etkisi altına almasıyla birlikte siyasi yelpazenin uç noktasında yer alan bazı yeni partiler de ortaya çıkmıştır. Örneğin son yıllarda Sol Parti'deki olumsuz gidişatin da bir sonucu olarak partide farklılaşan görüşler öne çıkmıştır. Bunun sonucunda ise bazı isimler Sol Parti'den ayrılarak Federal Milletvekili Sahra Wagenknecht odağında kurulan yeni bir partiye katılmıştır.⁵¹ Partinin kuruluş sürecinde kamuoyunda yapılan yorumlarda partinin Sol Parti'den daha uç söylem ve taleplere yöneleceği tahminleri yürütülmüştür. Bilhassa Rusya ile ilişkiler ve Ukrayna'ya yönelik yardımlar hususunda merkezde yer alan partilerden farklılaşan bir çizgide olacağı tahminleri dikkat çekmiştir. Son olarak 8 Ocak 2024'te kurulan parti "Birlik Sahra Wagenknecht-Sağduyu ve Adalet" (Bündnis Sahra Wagenknecht-Vernunft und Gerechtigkeit, BSW) ismini almıştır.⁵² Partinin isminden de anlaşıldığı üzere bu yeni siyasi parti kurucusu ve eş genel başkanı Wagenknecht odağında bir yönelişi simgelemektedir. Sol Parti'den ayrılan dokuz Federal Meclis milletvekilinin desteğiyle kurulan BSW'nin özellikle Almanya'nın doğusunda oldukça güçlü bir seviyeye ulaşan aşırı sağcı AfD'ye yönelen seçmenin oyuna talip olduğu yorumları yapılmaktadır.⁵³ Güncel anketlerde bu yönde şimdilik büyük oy değişiklikleri olmasa da kısmi bir eğilime işaret

51 "Wagenknecht Kendi Partisini Kuruyor", *Hürriyet*, 10 Eylül 2023; "Sahra Wagenknecht, BSW'yi Kurdu", *Hürriyet*, 8 Ocak 2024.

52 "Almanya'da 'Sahra Wagenknecht İttifakı-Anlayış ve Adalet için (BSW)' Partisi Kuruldu", *TRT Haber*, 8 Ocak 2024.

53 "Bündnis Sahra Wagenknecht: Hier links da rechts", *deutschlandfunk.de*, 27 Ocak 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/wagenknecht-partei-buendnis-gruendung-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

50 "Politischer Aschermittwoch: Söder (CSU) sagt Nein zu Schwarz-Grün im Bund", *deutschlandfunk.de*, 14 Şubat 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/soeder-csu-sagt-nein-zu-schwarz-gruen-im-bund-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

edilirken BSW'nin toplumda karşılık bulup bulamayacağı ilk olarak Haziran 2024'te yapılması planlanan Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde test edilecektir. Bunun yanı sıra parti Eylül'deki eyalet meclisi seçimlerine de katılacaktır. Merkez siyasette yer alan partilerde gözlenen eğilimlerin benzerini sol kökenli BSW'de de görmek mümkündür. Örneğin göç gibi politika alanlarında popülist siyasete başvurulması muhtemeldir. AfD ile iş birliğinin ise olmayacağı ileri sürülmektedir.⁵⁴

Yeni kurulan bir diğer siyasi parti ise CDU ile resmi bir bağı olmayan ancak geçmişte CDU'nun değerlerini temsil ettiği iddiasında bulunan, yine geçmişte CDU'ya yakın olduğu ileri sürülen "Değerler Birliği" (Werteunion) isimli tartışmalı dernekten ortaya çıkmıştır. Geçtiğimiz yıl derneğin başkanı seçilen Hans-Georg Maassen⁵⁵ uzun yıllar (2012-2018) Federal Anayasa Koruma Teşkilatı görevinde bulunmuş ve hem görev süresince hem de sonrasındaki dönemde son derece tartışmalı bir figür olarak öne çıkmıştır. Son olarak Ocak 2023'te CDU üyeliğini de sonlandıran Maassen, geçtiğimiz yıllarda uç noktalarda yer alan ve aşırı sağcı çevrelerle ilişkilendirilen söylem ve pozisyonlarıyla gündeme gelmiştir. Maassen'in, Almanya'nın iç istihbarat kurumu olan ve kendisinin geçmişte başında bulunduğu Federal Anayasa Koruma Teşkilatı tarafından son olarak "aşırı sağcı" şeklinde sınıflandırıldığı ve izlemeye alındığı dahi kamuoyuna yansımıştır.⁵⁶ 17 Şubat 2024'te kurulan Maassen odağındaki bu yeni sağcı partinin pozisyonuna dair Maassen tarafından yapılan değerlendirmede, yeni partinin CDU/

CSU ile daha radikal AfD arasındaki bir boşluğu doldurmak istediği belirtilmiştir.⁵⁷ Genel başkanı Maassen olan bu yeni partinin Eylül'deki üç eyalet meclisi seçimlerine katılım sağlayacağı ancak –BSW'nin aksine– AP seçimlerine katılmayacağı ifade edilmektedir.⁵⁸ CDU'yu "sosyalist partilerin bir türü" olarak eleştiren Maassen⁵⁹ AfD ile olası iş birliğine ise karşı çıkmamaktadır.⁶⁰

AŞIRI SAĞ KARŞITI PROTESTO GÖSTERİLERİ VE SİYASETE YANSIMALARI

Aşırı sağın normalleştirilmesine dolaylı olarak da olsa merkez siyasetin pozisyonlarıyla katkı sunulan bugünlerde, Almanya'nın birçok şehrinde aşırı sağ ve ırkçılık karşıtı protesto gösterileri düzenlenmektedir. Gösterileri tetikleyen gelişme ise 2024'ün ilk haftalarında basına yansıyan gizli bir toplantıdır. Bu toplantıda göçmenlere yönelik "kitlesele sınır dışı planı"nın konuşulduğu ileri sürülmüştür. Bu iddialara ve Almanya'da artan aşırı sağcılığa tepki olarak ülkenin birçok şehrinde AfD karşıtı protesto gösterileri düzenlenmiştir. Protesto gösterilerini tetikleyen ve basına yansıyan ilgili haberde aralarında AfD'nin önde gelen siyasetçilerinin yer aldığı gizli toplantıya Neonazi olduğu bilinen isimlerin de katıldığı

57 "Bündnis um Ex-Verfassungsschutzchef Maaßen: 'Werteunion' als Partei gegründet", spiegel.de, 17 Şubat 2024, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/remagen-bonn-werteunion-um-hans-georg-maassen-als-partei-gegruendet-a-04325999-d734-4315-a9f1-ab7972f3f732>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

58 "Hans-Georg Maaßen: Neue Partei WerteUnion gegründet – Maaßen Vorsitzender", zeit.de, 17 Şubat 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-02/werteunion-partiegruendung-cdu-hans-georg-maassen>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

59 "Ex-Verfassungsschutzpräsident: Verfassungsschutz soll Hans-Georg Maaßen als Rechtsextremisten führen", zeit.de, 31 Ocak 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-01/hans-georg-maassen-verfassungsschutz-rechtsextremismus>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

60 "Geplante Partei der WerteUnion: Maaßen zeigt sich offen für Zusammenarbeit von WerteUnion mit AfD", zeit.de, 1 Şubat 2024, <https://www.zeit.de/politik/2024-02/hans-georg-maassen-werteunion-afd>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

54 "BSW: Erster Bundesparteitag der Partei von Sahra Wagenknecht hat begonnen", zeit.de, 27 Ocak 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-01/bsw-buendnis-sahra-wagenknecht-bundesparteitag>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

55 "Ex-Verfassungsschutzchef: Maaßen neuer Chef der Werteunion", tagesschau.de, 28 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/inland/maassen-werteunion-103.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

56 "Alman İstihbaratı Eski Şefini İzlemeye Aldı", DW Türkçe, 31 Ocak 2024.

ileri sürülmüştür. Söz konusu haber sonrasında Almanya'nın önemli şehirleri başta olmak üzere birçok eyalette AfD'ye ve aşırı sağcılığa karşı protesto gösterileri düzenlenmiştir.⁶¹ Ocak 2024'ün ilk günlerinden bugüne kadar devam eden protesto gösterilerine bazı büyük şehirlerde yüz binleri aşan katılımlar gözlenmiştir. Demokrasi yanlısı olarak tanımlanan bu gösteriler Şubat ortaları itibarıyla halen sürdürülmektedir.⁶²

Protesto gösterilerini AfD haricindeki diğer partilerin yaptıkları açıklamalar ile destekledikleri gözlenirken Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier de protestoları öven bir açıklama yayımlamıştır.⁶³ CDU'ya yönelik her ne kadar bazı protesto gösterilerinde karşıt sesler gözlenmiş ve AfD ile ilişkilendirme eğiliminde olanlar dikkat çekmişse de bu gösterilere katılan CDU'lu siyasetçiler gösterilere destek verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin CDU'nun geçmişte önde gelen isimlerinden biri olan Armin Laschet, CDU'nun bu gösterilere katılması gerektiğini belirtmiş ve Almanya'nın doğusundaki aşırı sağcı AfD karşısında CDU'nun en güçlü ve tek parti olduğunu ileri sürmüştür.⁶⁴

Birçok siyasetçi gibi koalisyon hükümetinin lideri Şansölye Olaf Scholz (SPD) da gösterilere katılanlara destek mesajı yayımlayarak aşırı sağcıların kitlesel sınır dışı planına karşı sert eleştirilerde bulunmuştur. Scholz ayrıca bu yaşananların herkesi ilgilendirdiğine işaret ederek "Birliğimizi yok etmek istiyorlar" ifadesini kullanmıştır.⁶⁵

Bazı AfD'li siyasetler de söz konusu gizli toplantıda konuşulduğu ileri sürülen hususlara yönelik kısmen eleştirel yaklaşmıştır. Örneğin AfD Eş Genel Başkanı Alice Weidel "Elbette Alman vatandaşlığına sahip herkes halkımızın bir parçasıdır" ifadeleriyle partisine yöneltilen eleştirileri bir nebze azaltmaya çalışmıştır.⁶⁶ Buna rağmen AfD'nin gelecek aylarda da protesto gösterilerinin devam etmesi durumunda bu süreçten kazançlı çıkıp çıkmayacağına dair kaygılı olması muhtemeldir. Diğer yandan kitlesel sınır dışı planının toplumun çoğunluğunda tedirginlik ve hatta korkuya neden olduğu da güncel anketlerde ileri sürülmüştür.⁶⁷ Partilerin oy oranlarını tespit eden güncel anketlerde ise şimdilik büyük ölçüde değişiklikler olmasa da AfD'nin yükselişi kısmen frenlediği ileri sürülmektedir.

AfD'ye Yönelik Olası Kapatma Davası

Aşırı sağ ve AfD karşıtı protesto gösterilerinin ilerleyen aylarda da sürmesi ve kitlesel olarak daha da artması olasılığı söz konusudur. Bununla birlikte son zamanlarda daha fazla gündeme gelmeye başlayan AfD'ye yönelik olası bir kapatma davası da yeniden Alman siyasetinde öne çıkabilir. Geline aşamada bir kapatma davası için şartların uygun olup olmadığı tartışmaları da yeniden gündeme gelirken bu yöndeki değerlendirmeler daha da artabilir. Bu hususun

61 "Almanya'da Irkçılığa, İslam Karşıtlığına ve Aşırı Sağa Karşı Protesto Gösterisi Düzenlendi", Anadolu Ajansı, 23 Ocak 2024.

62 "Proteste gegen Rechtsextremismus gehen weiter", wdr.de, 18 Şubat 2024, <https://www1.wdr.de/nachrichten/demonstrationen-gegen-rechtsextremismus-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024); "Demonstrationen gegen Rechtsextremismus gehen weiter", sueddeutsche.de, 17 Şubat 2024, <https://www.sueddeutsche.de/leben/gesellschaft-bautzen-demonstrationen-gegen-rechtsextremismus-gehen-weiter-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-240217-99-27046>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

63 "Rede: Zeigen wir, dass wir gemeinsam stärker sind", Federal Cumhurbaşkanı, 21 Ocak 2024, <https://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/Frank-Walter-Steinmeier/Reden/2024/01/240121-Demonstrationen-gegen-Rechtsextremismus.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

64 Gabor Halasz, "Demos gegen Rechtsextremismus: Wie reagieren die Parteien auf die Proteste?", tagesschau.de, 9 Şubat 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/proteste-rechtsextremismus-parteien-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

65 "Scholz in Videopodcast: 'Rechtsextremisten greifen unsere Demokratie an'", tagesschau.de, 19 Ocak 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/scholz-gegen-rechtsextremismus-100.html>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

66 "Gizli Toplantı Sızdı... Almanya'da Protestolar Büyüyor!", Hürriyet, 21 Ocak 2024.

67 "Rechtsextremismus: Millionen Deutsche haben große Angst vor Abschiebeplänen", deutschlandfunknova.de, 8 Şubat 2024, <https://www.deutschlandfunknova.de/beitrag/abschiebeplaene-millionen-deutsche-haben-angst>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2024).

bilhassa Eylül 2024'teki eyalet meclisi seçimlerine giden süreçte daha sık gündeme gelmesi ve hatta sorunsallaştırılması muhtemeldir. Zira aşırı sağcı AfD'ye yönelik böyle bir hamlenin hukuki süreçte başarılı olup olmama şansı bir yana olması bir kapatma davası sürecinin AfD'yi seçmen nezdinde siyasi olarak daha güçlü bir konuma taşımasından da endişe duyulmaktadır. Dolayısıyla son haftalarda geçmişe kıyasla AfD'nin kapatılmasına yönelik çağrılarının daha sık ve yüksek sesle duyulmaya başlandığı söylenebilir.⁶⁸ Ancak kamuoyu ve siyasetin bu yöndeki bir adım attığı ve sürecin sonuçları üzerine ciddi bir yol haritasının olduğu şüphelidir. Her ne kadar merkezde yer alan partilerde AfD ile siyasi olarak mücadele edilmesi gerektiği yönünde bir eğilim daha çok öne çıksa da bu konuda somut politika öneri ve tercihleri ise mevcut değildir.

SONUÇ

Geride bırakılan iki yıllık performansına benzer bir şekilde Federal Hükümetin 2024'ün ilk aylarında da olumsuz ve istikrarsız bir görüntüyü sürdürdüğü gözlenmektedir. Özellikle ekonomik gerilemenin ilerleyen ay ve hatta yıllarda süreceğine dair güncel öngörüler, koalisyon hükümetinin toplumsal desteğini daha da geriletme potansiyeli taşımaktadır. Bununla birlikte koalisyon partileri arasında sıklıkla yaşanan ve çeşitli politika alanlarını içeren tartışmaların benzer şekilde sürdürülmesi, hükümetin olumsuz görüntüsünü pekiştirmektedir. Bu

durum sonuç itibarıyla toplumdaki endişeleri artırırken muhalefet partilerinin bir sonraki seçimlerde hükümetin değişeceği beklentilerini pekiştirmektedir. Özellikle Eylül 2024'te Almanya'nın doğusunda yer alan üç eyalette gerçekleşecek olan eyalet meclisi seçimlerinin tüm siyasi aktörler için önem taşıdığını da tekrar hatırlatmak gerekmektedir.

Federal Hükümetin dış politikadaki inandırıcılık sorununun günden güne artmasının yanı sıra 2024 ABD başkanlık seçiminin olası sonuçları da önem arz etmektedir. Zira buradaki seçim sonuçları özellikle Washington-Berlin ilişkilerinin geleceği açısından önem arz etmektedir. Ayrıca sonuçların Alman dış politikasının başta Ukrayna'ya yönelik yaklaşımı olmak üzere çeşitli alanlardaki tercihlerine etki edebilmesi de muhtemeldir.

2024 başı itibarıyla aşırı sağcı tehdide yönelik Almanya'nın birçok şehrinde toplumsal protesto gösterilerine şahit olunmaktadır. Fakat bu durumun şimdilik anketlerde ana akım ve merkez siyaseti temsil ettiğini ileri süren siyasi partilere arzu ettikleri ölçüde yansımaları gözlenmemektedir. Bununla birlikte uç noktalardaki çizgiyi sürdürmeleri muhtemel olan yeni kurulan siyasi partilere yönelik kısmi bir teveccühün oluşacağı da öngörülebilir. Bunun neticesinde ise halihazırda üç partiden oluşan bir koalisyon hükümetine olanak sağlayan Almanya'daki siyasi denklemin ilerleyen süreçte daha da parçalı bir hal alması olasılıklar dahilindedir. Federal Hükümetin istikrarsız görüntüsünü sürdürmesiyle birlikte başta ekonomik gerileme odağındaki gelişme ve zorlukların önümüzdeki süreçte de Alman siyasetinde öne çıkması muhtemeldir.

68 Murat Tosun, "AfD'ye Tepkiler Çığ Gibi", *Hürriyet*, 17 Ocak 2024.

ALMAN SİYASETİNDE İSTİKRAR ARAYIŞI VE KOALİSYONDA GÜNCEL ZORLUKLAR

M. ERKUT AYVAZ

SETA | ANALİZ

Bu analizde Almanya'daki Federal Hükümetin 2024'ün ilk aylarında karşılaştığı zorluklar ele alınmaktadır. Özellikle ekonomik gerilemenin bir türlü aşılmasının yanı sıra olumlu öngörülerde de bulunulamaması koalisyon ortaklarını toplum nezdinde oldukça zorlamaktadır. Koalisyon içerisindeki tartışmalar güncel politika alanlarında da sürdürülmektedir. Ayrıca hükümetin dış politikada inandırıcılık sorunuyla karşı karşıya olduğu da unutulmamalıdır. Tüm bu hususların güncel örneklerle birlikte irdelendiği bu analizde muhalefette öne çıkan güncel gelişme ve değişiklikler de ele alınmaktadır. Özellikle aşırı sağcı ve popülist siyasetin normalleştirilmesi tehdidi karşısında merkez siyasetteki eksikliklere değinilirken toplumsal bir duyarlılığın görünürlüğünün son günlerde artmaya başlamasına da işaret edilmektedir.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL